

Károlyban, Zala-Egerszeghen stb, de ezeknél kalendáriomoknál (mellyekről, mint felebb érintettem külön lesz szó), hivatalos nyomtatványoknál, kihirdetéseknel stb, egyéb nem készült. Egyik jövő kötetünkben a' sajtók' számát 's birtokosak' neveit is kívánjuk közölni. — Megjegyeztetik még, hogy minden pótló tudósítást köszönettel vesz és használand a' szerkesztető.

Végül feljegyezzünk néhány, részint kizárólag, részint mellékesen Magyarországot illető könyvet, mellyek nem hazai írók által kiadva, a' hazán kívül láttak világot; u. m.

Bucholz Fr.: Geschichte der Regierung Ferdinand des I. Aus gedruckten und ungedruckten Quellen. 1—2 köt. Bécs, n. 8.

Dessewffy József gr.: Über Pressfreiheit und Büchercensur im Allgemeinen, und mit besonderer Beziehung auf Ungarn. Mit Bewilligung des Verfas. aus der latein. Handschrift frei übers. v. C. F. Lipse, 12.

Ellrich A. Die Ungarn wie sie sind. Character-Schilderung dieses Volkes in seinen Verhältnissen und Gesinnungen. Berlin, n. 12.

Hormayr József: v. Taschenbuch f. d. vaterl. Geschichte. Neue Folge, 3ter Jahrgang für 1832. Képekkel. München, n. 12.

Horn V. Reise durch Deutschland, Ungarn stb, in Rücksicht auf mediz. u. naturwissenschaftliche Institute, Armenpflege stb. Isó köt. Berlin, n. 8.

Schwarzott J. G.: Die Hercules-Bäder bei Mehadia. Bécs, 8. Wanderungen von Wien über Pressburg und Trentschin in die Bergstädte. Bécs, 8.

Wanderungen zu den Umgebungen des Neusiedler Sees, mit besonderer Rücksicht auf Eisenstadt, Eszterháza, Forchtenstein. Bécs, 8.

R É G I F Ö L D L E I R Á S .

RÉGI KERESKEDŐ UTÁK A' DUNÁTÓL AZ ODERA' ÉS VISZLA' TORKOLATIIG.

Mannert és Kruse megegyeznek abban, hogy Europa a' borostyánkő - (Bernstein) kereskedést az éjszakkal leginkább Komáromtól (Celementia) kezdve, nem messze a' Vág' beömlésé-

tól, a' Dunán üzte légyen. Peutinger az első helyet éjszakra : Singone-nak nevezi, 's épen úgy Ptolemaeus. A' Vágon fel fele éjszakra jelenleg Nagyszombat a' legnagyobb város, hol az országut azzal, melly Pozsonból (Caruns) jó, egyesül. Nem lehet átlátni, miért az eddigi geographusok nem követték ugyan azon utat, annál inkább, minthogy Kruse a' következő statiót Arsicua-t, a' hasonlólag Vág' völgyében fekvő Treacsényre teszi. Innét Ptolemaeus szerint az orcini-i erdőshegyekhez kell közeledni, hogy Kalischon keresztül a' tulajdonképi borostyánkő-útra le lehessen jutni, vagy balra a' hegységen keresztül Eburum - 's Ratiborba. A' harmadik statio Parienna, Warin, közel a' Vághoz, fekszik azon hegyesomó alatt, mellyről a' vizek délre a' Vágba, éjszagnak pedig az Odera és Viszlába folynak. Onnét Kruse az utat tovább kelet felé viszi, a' helyett hogy a' mostani út mind inkább éjszak felé a' Karpatoknak tart, hol a' negyedik statio, Setuia, állott, nem messze Jablonkától (alkalmasint a' mostani Czacza), honnét még maig is az egyik út nyugotra az Odera' völgyébe Teschen, Ratibor és Eburum felé vezet, kelet felé pedig a' hegytaréj hosszanta Biala és Sola forrásaikhoz, mellyek a' Viszlavölgybe vezetnek, 's honnét Biliczet vagy Auschwiczot érni; talán ez a' Setuia a' mostani Seupusch melly másként Cyviecznek is neveztetik, a' Sola' partjain, honnét az ötödik statióra (Asanca, Oswiencien, Auschwiczra) jut az ember; ha egyébként ezt a' Brnicza' partjain Sendecknél a' Czenstochau felé vezető uton nem kell keresni. De ez utolsó kétség kívül a' hatodik statio, Carrhodunum.

Kruse, hogy a' hetedik statión Arseniumon (Marzenin) keresztül a' nyolczadikra Calisiára (Kalisz) juthasson, Jablonka' környékétől kezdve felette nagy kerülőt csinál keletre, hogy e' szerint a' Wartha' forrásai' posványvidékeinek egyenes vonalára visszajöjön, és végre, hogy az utat Krakón keresztülvigye. Az átmenetel a' Viszlán Auschwicznál semmi nehézségekkel sem jár ott, hol a' délről jövő Sola és az éjszokról jövő Przemsa amavval egyesülnek. Onnét vitték későbbi időkben a' söt Wieliczkaról éjszak felé Modrzezew, Bendzin, Zendeck, Cinkow, Koieglow, Savada, és Czenstochaura, hol fölemelkedett hegyháton, már régi idők óta nevezetes bucsújáró hely keletkezett. Miért ne ment volna régiebb időkben is az út egyenes irányban, annál inkább, mint hogy ott semmi nehézségeket nem találni, legalább nem mocsárokat, mellyek Lengyelországban a' folyók' forrásainál olly közönségesek. Ezen egyenes irány keresztülvágja,

vagy legalább közel hagyja Aravisci, Osi, Wisburgi, Bartar-
nae, Sidones, Gothi, Cogni, Buri és Ligii-t; Asankát is igaz-
sággal keresi Kruse nem messze a' Pilicza' forrásától Czensto-
chau és Lelow közt, közel Klodnicz' forrásához, Beuthen vi-
dékén 's a' Malapane melletti vashányánál. Épen ennek az
Oderába folyó forrásánál és Wartha' 's a' délnek tartó Brini-
cza' forrásaiknál terül el azon nagy, Szilezia és Lengyelor-
szág közti hegyróna, melly Kozięglow és Woischniknél a'
ezoboly- és őzhegyeken legnagyobb magasságát éri el. Ott
legkönnyebb lehetett egy országút, valamint az oklevélben
is, mellyben Venczel tescheni herczeg Zbignaus krakói püs-
pöknek Severia' herczegségét 1443ban eladta, Brinicza mel-
lett egy út különösen „via, seu strata publica“ említetik
„quae ducit in Cinkow“; ez ugyan az, melly Modrzeowtól
Sentecken és Cinkowon keresztül Kozięglow, Savada, és Czensto-
chauba vezet, 's egyéb iránt Severia' részleges határát teszi.
Épen így határozza meg 1508ban János oppeli herczeg, egy
a' Malapane' partjain fekvő erdőt eladván, a' különösen meg-
nevezett, nagy, nyilvános utat. Ugyan ezen oklevélben a'
Streborncsúcs mint határjel említetik, az ugynevezett ezüst
határdomb, melly már akkor tévé az Oppeln és Teschen her-
czegségek közti határt, később pedig a' lubliniczi és beutheni
kerületek' határa lön. Ptolemaeus valamelly Streborne Horit (ta-
lán Gora), ezüsthelyet nevez Asanca' környékén a' sarmati
hegység' határául; de ő azt mondja hogy ezen környékben
volnának a' Tisza' és Vízla' forrásaik. Hogy ezen nagy geo-
graph mind a' két folyó' forrása iránt igen hibázott, világos;
de minthogy a' woischniki hegyek a' Karpatokkal összefüg-
gő sarmati hegyekkel legéjszakibbak, 's maig is fennvan San-
deck (masként Zendeck) falva ama' jelenlegig igen ismeretes
só- és bucsúton, hol a' Vízla' három, Oswiencien körül
egyesülő fő forrásainak legéjszakibb forrása találkozik: e'
szerint ama' Woischnik körül fekvő Streborncsúcs, ezüst-
hegy, mellynek közelében Tarnowicznál ezüst ásatik, lehetne
alkalmasint Ptolemaeus' ezüsthelye, és Asanka kétségen túl
a' mostani Sandeck, vagy másként Zendeck.

Egyébiránt a' balti út Czenstochautól kezdve bizonyo-
san mindig azon hegyrónán huzódott el, melly Sziléziát Len-
gyelországtól elkülönzi, és alkalmasint Arsiniumnak a' mai
Ó-krczepiczet kell tartani, melly nem messze a' Proсна' forrá-
sától fekszik, 's honnét az út Kalisch, Setidowa (Gnesen kö-
rül), és Oscaulison (Bromberg körül) keresztül a' Vízla'
torkolatja felé ment.

Ama' Trencséntől Ratibor felé vivő uton kívül, melly Szilezián keresztül az Odera' kiömléséhez vezet, és ama' még most is Jablonkán keresztül Ratiborba vivő uton kívül még egy harmadik is ment Szileziába, Czenstochauból Leucaristuson (Constadt) keresztül Budorgisba, hol a' két előbbi út az Odera mellett nem messze Boroszlótól egyesült, 's honnét azután a' kereskedés az Oderán végig egész a' balt tengerrig folyt. De jelenleg ama' nevezett két út között az új mesterséges út Berun, Zabrezegettől, a' Viszla mellett Auschwitznál egyenesen Boroszlóba vezet; úgy, hogy még most is Európának országút-csomója azon környékben találkozik.

Mind a' két előbb említett oklevél 1443 és 1508ból talán valamely világot vethet Asanca, és Carrhodunum, de talán még Streborn Hori' közelebbi meghatározására is. Az első említett oklevél le van nyomtatva csehország' „diplomaticai szerzeményeiben Szileziára nézve“, a' második több perekben használtatott Kalisch és Briegben; mi itt végezetül azt hiteles fordításban adjuk az eredeti csehből:

„Mi János, isten' kegyelméből szileziai és oppelni herczeg, Lublicz' ura, tudtára adjuk ezen levél által mindennek, kinek ez kezébe jutna, vagy elolvastatnék, hogy Mi igazságos és örökségi tulajdon szerinti egyezésnél fogva, készen lefizetett 's átadott summa pénzért, eladtunk két erdőt, mellyek Kis-Ostroweck és Nagy-Ostrow nevet viselnek, valamint ugyan Mi Jaczowot és Olschinát, melly erdők a' siewirscheni herczegség és beutheni kerület' határain a' Mi jószágunkon Lubliczban fekszenek, megvettünk, a' nélkül, hogy magunknak valamit kikötöttünk, vagy valamit visszatartóztattunk volna, egész kiterjedésökben, úgy a' mint Mi birtuk és elődeink után használtuk; és átadjuk az érdemes Ibram Dietrichnek, örököseinek és utódjainak, hogy azokat birja, minden terheltetés nélkül használja azon határok közt, mellyeket Mi ezen erdőknek kitűztünk 's itt kijelelünk, és mellyek illyképen kezdődnek: először két határdombtól, hol a' severiai herczegség' és beutheni uradalom', valamint a' mi lubliczi herczegségünk' határai egyesülnek, ezen két határdombtól (kopecz) a' Kis-Ostrowka felett egészen a' közönséges országútig egyenesen menvén, de a' nagy Ostrowon keresztül egészen az ezüst határdombig, (Streborn) melly a' beutheni urodatmat Lublicztól elválasztja, és ezen kopecztől, mellyet ezüst (Streborn) Kopecznak neveznek, egyenesen menvén azon uton, melly a' beutheni Wlossinához 's Wlossina mocsártól, a' határköig melly Wlossina mellett van,

egészen Mala Panow folyóig terjed, és azon utig, melly a' Kis Panowon keresztül Cinkowra vezet, és ezen uton ismét a' két Kopeczig. Melly nevezett hegyeket úgy használhatja, eladhatja, elajándékozhatja, elcserélheti vagy elzálogíthatja, a' maga' vagy örököseinek javára fordíthatja, a' mint neki tetszeni, és tanácsos Ienni fog.

Ennek bizonyosításául megparancsoltuk herczegi pecsétünk e' levélre függeszteni.

Így történt Oppelnben Pénteken Sz. Mihály arkangyal napján 1508. Jelen voltak stb.

Berghaus' évkönyveiből. VIII. köt.

G. J.

N É P I S M E R T E T É S .

PARASZTLAKODALMI SZOKÁSOK VERŐCZE VÁRMEGYE' HÁROM 'S SZERÉM' EGY MAGYAR FALVAIBAN.

Verőcze vármegye' kebelében három t. i. Magyar - Réthfalú, Haraszti és Sz. László, Szerémben egy t. i. Kórógy nevű a' helvetica vallást követő magyar falvak találhatók, melyeket az 1790. 26. törvényezikk' évkora már itt lélvén, ezek maiglan is némelly korlátok közt a' két megye' kebelében el-tűretnek. Menyegzői szokásaik némi sajátosságokkal bírnak, mellyeket az 1832 dec. 10. vett utásítás szerint a' magyar tudós társasággal közleni kívántam.

A' mai Szlaróniában létező négy magyar helységek' menyegzői három részekre oszlanak; ezeket teszik a' leánykérés, a' gyűrűzés az esküvővel, 's a' menyegző vagy is lakodalom.

A' leánykérésnél főképe' szokás divatozik: kinyilatkoztatván a' nőszüleendő legény szüleinek vagy, ezek elhalván, atyafiainak jövő házasságbeli szándékát, ha ezeknek jóváhagyásokat megnyeri, elmennek a' szülék vagy atyafiak a' kijelölt mátká' szüleikhez, vagy véreikhez, 's beköszöntvén, a' gazda által ajánlott széklet nem foglalják el így válaszolván: „*Addig le nem ülünk, míg bajunkat el nem mondjuk, melly miatt a' kegyelmetek*“ (e' kifejezéssel szokott minden komoly tárgyban élni az itteni közember) *becsületes házánál megjelentünk: ha kegyelmetek bajunkon segítenek, majd akkor leülünk 's többet*